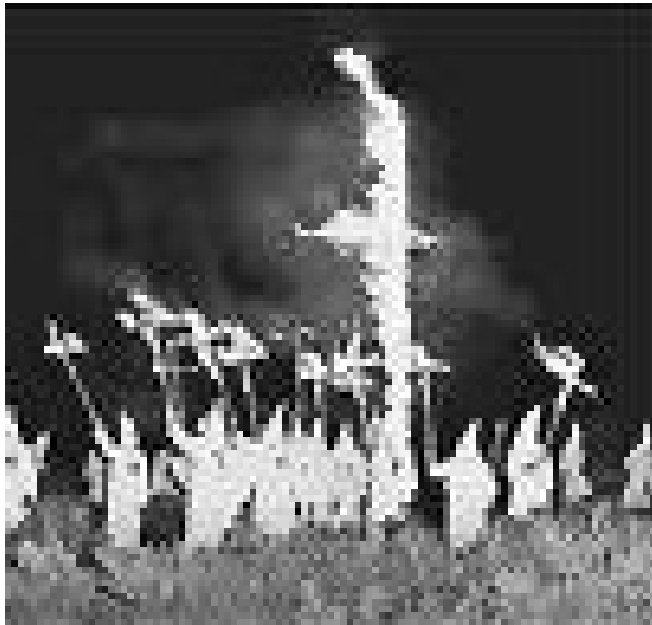

Rasismus

Antisemitismus

Cíl a program kurzu

Cíl:

- Seznámit účastníky kurzu se základními pojmy, východisky a souvislostmi, historií i aktuálními projevy rasismu a jeho specifické formy antisemitismu ve světě i na našem území.
- Zdůraznit multifaktoriálnost tématu a nezbytnost mezioborového přístupu (přírodní vědy, psychologie, sociologie, historie, politologie, teologie a religionistika)
- Ukázat aktuálnost z hlediska sociálního a politického vývoje v Evropě a v České republice.

Témata:

- 1. Základní pojmy, biologická, psychologická, sociální, politická a náboženská východiska. Formy a projevy. Rasová diskriminace a lidská práva.**
- 2. Historické etapy – (první kontakty Evropanů s jinými civilizacemi, zámořské objevy, koloniální expanze, průmyslová revoluce, osvícenství, Evropa národních států – nacionalismus jako produkt modernity, 19. a počátek 20. st., 2.sv.válka, rozpad koloniální soustavy, bipolární svět, hnutí za lidská práva, konec 20.st., současnost)**
- 3. USA - rasismus, rasová diskriminace a segregace, počátky, boj o nezávislost, vznik USA, Jižní a Severní státy. Občanská válka, zrušení otroctví, segregace, násilí, Ku-Klux-Klan, boj za občanská práva černého obyvatelstva, černošská revoluce, Martin Luther King, Malcolm X, „černí panteři“, současnost, Barack Obama.**
- 4. Osídlení Austrálie a Oceánie, diskriminace původního obyvatelstva**

5. Antisemitismus jako specifická forma rasismu

- **Historie izraelského národa, Judaismus a jeho specifika, Židé v Římské říši, křesťanství a Židé, diaspora, diskriminace a pronásledování ve středověku, v 16. a 17.století, Osvícenství, průmyslová revoluce, národní státy Dreyfusova aféra, Hilsneriada, pogromy**
- **Sionismus, Theodor Herzl Konspirační teorie- „Protokoly sionských mudrců“ Významní Židé**
- **Německý nacionalismus a antisemitismus východiska a počátky Hitlerův „Mein Kampf“, Norimberské zákony, koncentrační tábory, holocaust**

- **Situace po 2.sv.válce - Vznik státu Izrael, izraelsko-palestinský konflikt**
- **Vnitropolitická a zahraničně politická situace Izraele**
- **Komunismus a antisemitismus (+ antisionistická doktrína sovětského bloku)**
- **Izrael a katolická církev, „Teologie po Osvětími“**
- **Popírání holocaustu a novodobý antisemitismus**

6. Romové ve světě a v ČR

Historie a současnost, tradiční kultura romských osad na Slovensku, specifika současné romské populace v ČR,

- **Mechanismy sociálního vylučování v ČR a možnosti jeho řešení, formy a projevy diskriminace,**
- **Spor etnokulturního a sociálního přístupu k řešení problému.**

Svět 2000 Politická mapa

Střet civilizací?

Civilizace po roce 1990

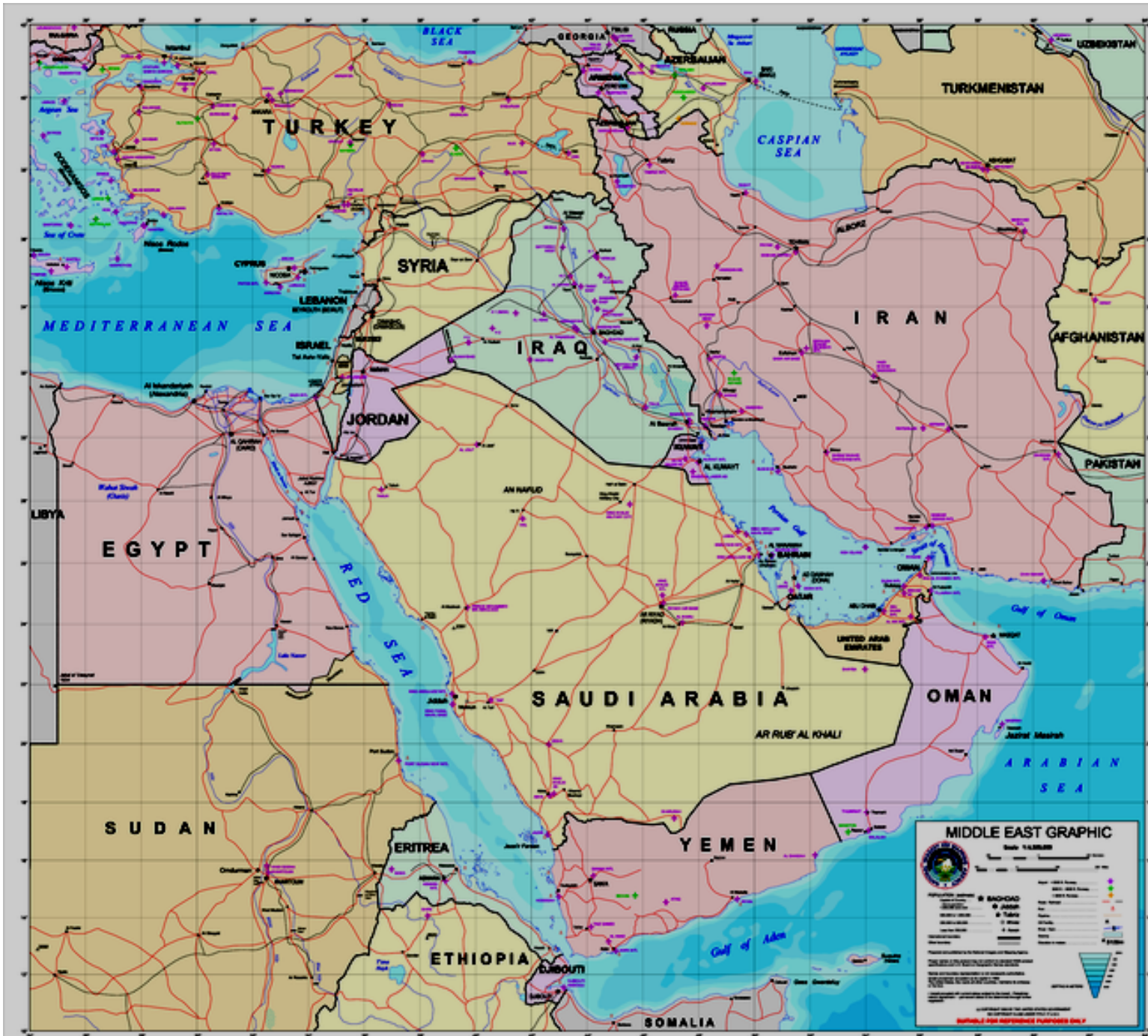

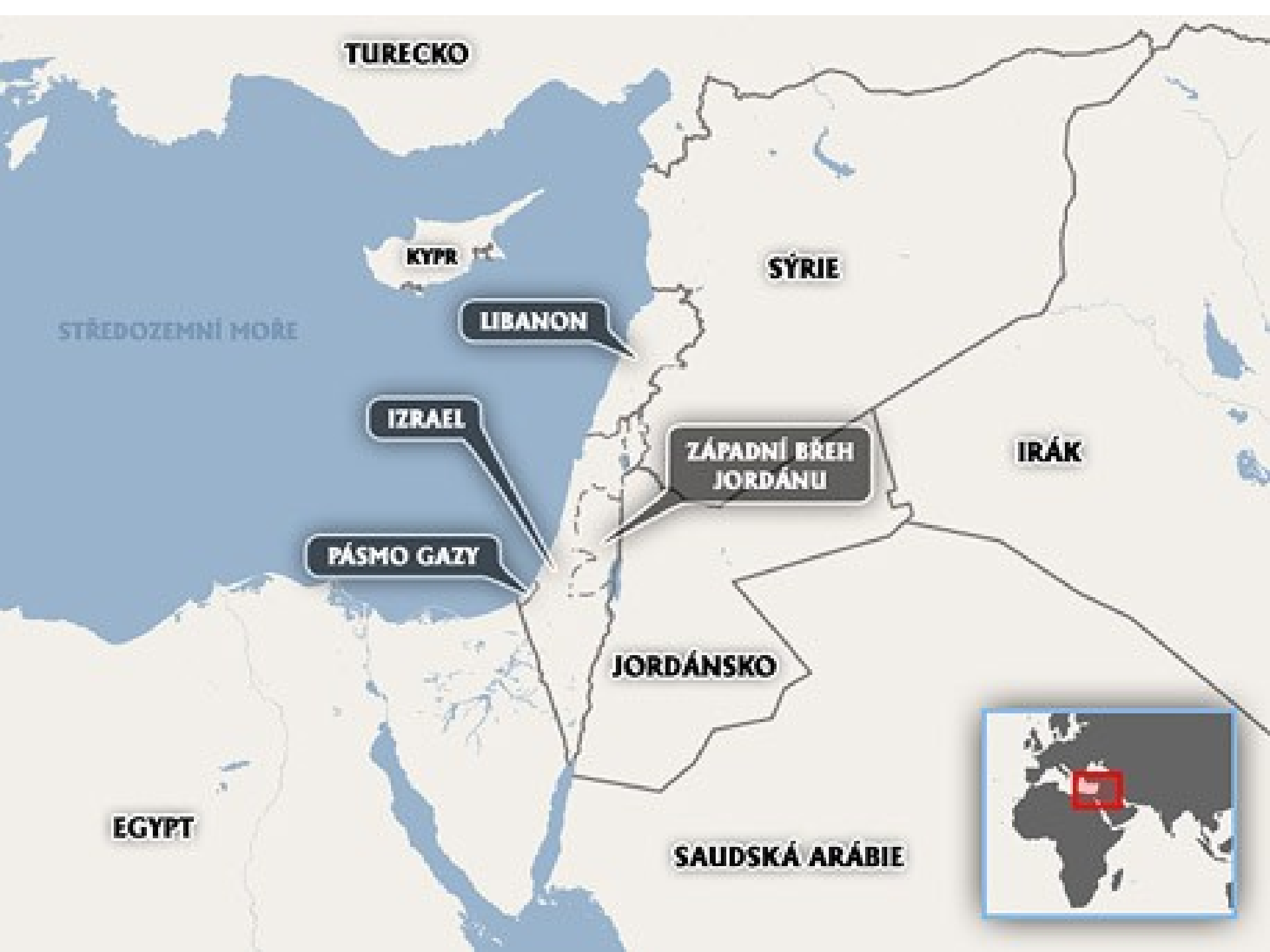
Mapa 1.3

Asie politická mapa

Střední východ

TURECKO

KYPR

LIBANON

SYRIE

IRÁK

STŘEDOZEMNÍ MOŘE

IZRAEL

ZÁPADNÍ BŘEH
JORDÁNU

PÁSMO GAZY

JORDÁNSKO

EGYPT

SAUDSKÁ ARÁBIE

PALESTINSKÁ ÚZEMÍ

LEGENDA

Palestinská
samospráva

Stát
Izrael

Okolní
státy

Okupovaná
území

Člověk a společnost

4 dimenze člověka:

- Biologická
- Psychologická
- Sociální
- Spirituální

3 složky (stránky) společenské reality:

- Technicko- ekonomická
- Politicko-sociální
- Morálně-kulturní

Co je rasismus?

- ***Soubor představ a koncepcí založených na předpokladu fyzické a duševní nerovnosti, nerovnoprávnosti různých ras a etnik.***
- ***Souhrn negativních až nepřátelských pocitů a postojů jedinců jedné etnické skupiny (národa) vůči jiné(mu) a výsledných činů z nich vycházejících.***

Některé pojmy

- **RASA** – lidské plemeno - antropologický pojem europoidní (kavkazoidní -bílá), mongoloidní (žlutá), negroidní (černá)

- **NÁROD** – historicky vzniklá pospolitost lidí společné území, jazyk, tradice, historie
- **ETNIKUM** – skupina lidí vyznačující se společným rasovým a národnostním původem, kulturou, náboženstvím
- **NACIONALISMUS** – postoje a aktivity, jejichž cílem je prosazení zájmů vlastního národa
- **ŠOVINISMUS** – slepá víra v nadřazenost vlastního národa , pohlaví, skupiny.

Rasismus

Biologický rasismus vychází z teorií i praktické biologické odlišnosti (nerovnosti) lidských skupin

Kulturní rasismus vychází z odlišného způsobu života a sociálních norem – kultury

Nejde jen o názory a postoje. ale o jejich ideologické (mocenské) zneužití v praktickém uspořádání a životě společnosti

2 základní faktory rasismu:

ODLIŠNOST a MOC

Rasismus formy a projevy

- **Diskriminace**
- **Rasové a etnické konflikty, rasové násilí**

Projevuje se napříč zeměmi a civilizacemi

Příklady:

- **Japonsko – diskriminace Korejců**
- **Čína – Tibet, Ujgurská oblast**
- **Rwanda – Tutsiové (pastevci) – Huttuové (zemědělci)**
- **Arabové - Kurdové**
- **Rusové – neruské národy**

Rasismus v západní civilizaci

- **Bělošská nadřazenost**
- **Antisemitismus**

Bělošská nadřazenost:

- **Vůči Indiánům**
- **Vůči černým obyvatelům Afriky a jejich potomkům (USA, Jihoafrická republika)**
- **Vůči obyvatelům dalších kolonizovaných zemí (Indie, Arabské země, Austrálie)**
- **Vůči Romům**

Rasismus a lidská práva

Lidská práva

Občanská

Politická

Sociální

Lidská práva a povinnosti

Svoboda a možnost zneužití

Rasismus – kořeny, příčiny

Sociálně psychologický základ

- Xenofobie
- Sociální skupiny a jejich hierarchie
- Skupinová hloupost
- Fanatismus

Biologické odlišnosti - pigmentace, vzhled
biologické teorie (genetika)

Psychologické odlišnosti - temperament, intelligence(?)

Sociální a kulturní odlišnosti – sociální normy, historie,
tradice, náboženství.....

Politické důvody - ovládnutí, boj o moc

Ekonomické využívání

Náboženské argumenty

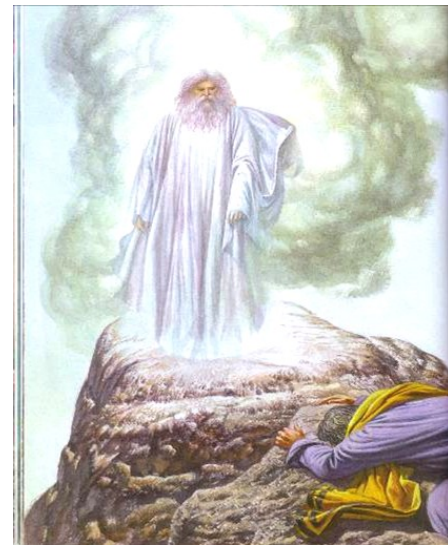
Ve starověku a zejména ve středověku mělo náboženství významnou kulturní a politickou roli. Bylo jevem, který nejvíce sjednocoval (a odlišoval) skupiny lidí – kmeny, národy

Vedle nesporně pozitivní role rozvíjející lidství, morálku a transcendenci člověka se ale náboženství často stává ideologií zaměřenou proti „těm druhým“ a také jedním z argumentů rasismu, etnických střetů

Náboženská nesnášenlivost a konflikty doprovázejí celou historii lidstva

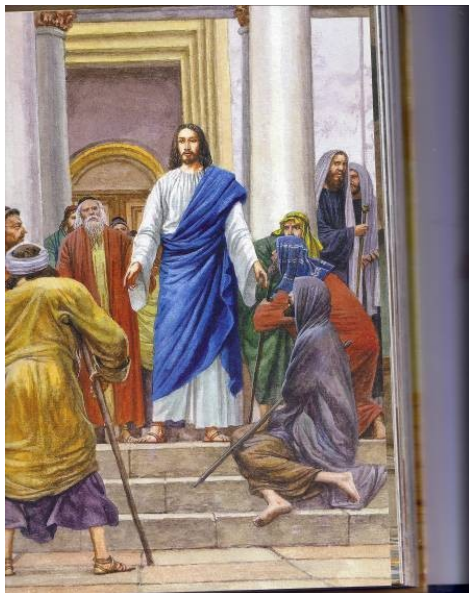
Judaismus

Izrael se považoval za „vyvolený národ“,
usiloval o získání území
„Zaslíbenou zemi“

***"Vypravili se do boje proti Midjánu, jak přikázal
Hospodin Mojžíšovi, a pobili všechny muže...
Všechna jejich města, ve kterých sídlili i všechna
jejich hradiště vypálili... Nyní zabijte z dětí všechna
mužského pohlaví i každou ženu, která poznala muže
a obcovala s ním." (Nu 31, 7-17)***

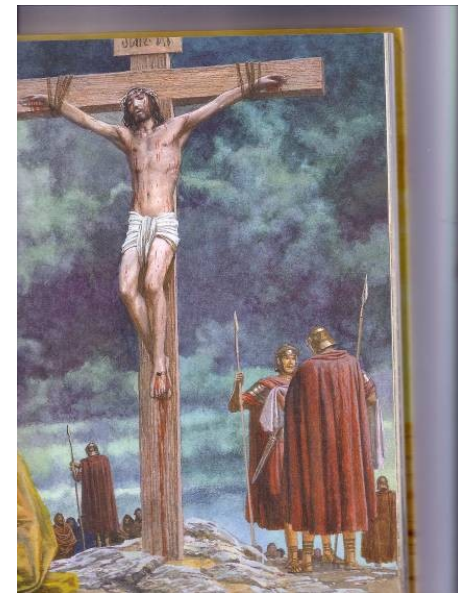
***"Tak praví Hospodin zástupů... Nyní jdi a pobij
Amaleka, jako klaté zničte vše, co mu patří. Nebudeš
ho šetřit, ale usmrtíš muže i ženu, pachole i kojence,
býka i ovci, velblouda i osla." (1S 15, 2-3)***

Křesťanství

Vůči Židům

Odmítání Ježíše Krista
podíl na jeho smrti

„Vím, že jste potomci Abrahamovi; ale chcete mě zabít, neboť pro mé slovo není u vás místa. Já mluvím o tom, co jsem viděl u Otce; a vy děláte, co jste slyšeli od vašeho otce.“ Odpověděli mu: „Náš otec je Abraham.“

Ježíš jim řekl: „Kdybyste byli děti Abrahamovy, jednali byste jako on. Váš otec je ďábel a vy chcete dělat, co on žádá. On byl vrah od počátku a nestál v pravdě,..“ (Jan 8,37-47)

„...Krev jeho na nás a na naše děti..“ (Mt 27,25)

Vůči černým obyvatelům Afriky:

Synové Noeho, kteří vyšli z archy, byli Šém, Chám a Jefet; Chám je otec Kenaanův. Tito tři jsou synové Noeho; podle nich se rozdělila celá země. I začal Noe obdělávat půdu a vysadil vinici. Napil se pak vína, opil se a odkryl uprostřed svého stanu. Chám, otec Kenaanův, spatřil svého otce obnaženého a pověděl to venku oběma svým bratřím. Ale Šém a Jefet vzali plášť, vložili si jej na ramena a jdouce pozpátku přikryli nahotu svého otce. Tvář měli odvrácenou, takže nahotu svého otce nespatri. Když Noe procitl z opojení a zvěděl, co mu provedl jeho nejmladší syn, řekl:

„Proklet bud' Kenaan, at' je nejbídnějším otrokem svých bratří!“

Dále řekl:

„Požehnán bud' Hospodin, Bůh Šémův. At' je Kenaan jejich otrokem! Kéž Bůh Jefetovi dopřeje bydlet ve stanech Šémových.

At' je Kenaan jejich otrokem!,, (Gen 9,18-27)

Vůči Indiánům: **Bartolomé de las Casas**

*O zemi indijských pustošení a vylidňování
zpráva nejstručnější (1552)*

*„...Zanechávám Ježíše Krista, našeho pána, v
Indios, zešlehaného, zbičovaného, ztlučeného
a křížovaného ne jednou, ale tisíckrát. Tak se
chovají Španělé, kteří pošlapávají a ničí ony
národy...“*

Teologická diskuse o tom, zda indiáni mají duši a mohou být spaseni (1550):

„indiáni jsou nerozumné bytosti a mohou být pro Španěly užiteční a přístupni křesťanství pouze násilným donucením (zotročením)..“

„jsou to barbarské a nelidské národy, štítící se veškerého civilizovaného života a ctností“

(Chuan Ginés de Sepulvéda španělský biskup, teolog)

Vůči Arabům (muslimům):

Křížové výpravy
11. – 13. století

Reconquista 11. – 13. století
(znovudobytí Pyrenejského poloostrova)

V 15. a 16. století ve Španělsku vznikla a uplatňovala se proti Židům a Arabům (Maurům) doktrína *limpieza de sangre* (čistoty krve)

Historie a vývoj rasismu

Středověk a 16. st. - počátky

Křížové výpravy, zámořské objevy – první kontakty

17.. 18.,19. st.- rozvoj

koloniální expanze, průmyslová revoluce, osvícenství,
politické revoluce, vznik národních států

20.století – vyvrcholení

holocaust, rasové nepokoje v USA,
Jihoafrická republika - apartheid

Konec 20.st., současnost

multikulturalismus , extremismus

Osobnosti

Voltaire (1694-1778)

Domníval se , že černoši, Indiáni a další etnika. patří do zvláštního druhu, pocházejí z jiných předků a druhově nemají nic společného s bělochy, o čemž svědčí nejen jejich vzhled, ale především úroveň civilizačního rozvoje a inteligence.

„I když je snad jejich schopnost chápání téhož druhu jako naše, je rozhodně nižší. Nejsou schopni myšlenky aplikovat, a dokonce ani spojovat, a zdá se, že nemohou mít prospěch z filozofie.“

Osobnosti

**Georges Louis Leclerc de Buffon
(1707-1788)**

Přední francouzský přírodovědec, autor monumentální **Histoire Naturelle (Přírodní historie)**, která vyšla v letech 1749—1804

Byl přesvědčen, že „skutečnou a přirozenou“ barvou lidského druhu je barva bílé rasy a všechny ostatní jsou její obměny, vzniklé vlivem klimatu. Tak např. příčinou černé barvy pokožky černochů je teplota panující v Africe. Kdyby byli černoši přesazeni do jiných klimatických podmínek, mohli by „zesvětlet“.

Odlišnost barvy kůže neznamenal podle Buffona nadřazenost některých ras a podřadnost jiných, ani neospravedlňovala otroctví.

Osobnosti

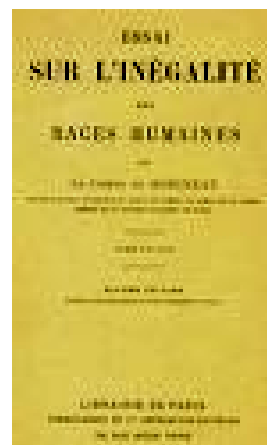
Joseph Arthur de Gobineau
(1816-1882)

Francouzský spisovatel a diplomat

Esej o nerovnosti lidských ras (1853-5)

Pojem rasy je klíčem k pochopení celých dějin lidské civilizace. Jsou tři rasové typy: bílý, žlutý a černý. Nejvyšší formou bílé rasy je rasa „árijská“ (Gobineau použil tento termín jako první), převyšující ostatní inteligencí, energií, odvahou, smyslem pro čest a organizačními schopnostmi.

Dochází k neustálé degeneraci árijské rasy v důsledku nadměrného míšení s rasově cizími prvky. Nejčistší a nejdokonalejší árijské rysy si uchovala pouze francouzská a německá aristokracie teutonského původu, relativně uzavřená a nepodléhající míšení ras.

Osobnosti

Richard Wagner (1813-1883)

Německý hudební skladatel. Přítel Gobineauův - rozvíjel jeho myšlenky.

Teutonské rysy se uchovaly nejen u aristokracie, ale v celém německém národě.

Wagner byl prvním německým myslitelem, který povýšil rasovou koncepci na úroveň náboženství.

Němci představují nejdokonalejší rasu a jejich rasové rysy se bezprostředně projevují v německém jazyce a hudbě, také nejdokonalejších na světě.

Osobnosti

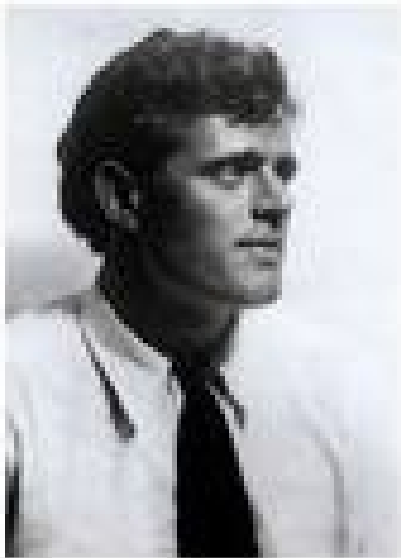
Houston Stewart Chamberlain
(1855-1927)

Syn britského admirála – myslitel a spisovatel.

Pojal nenávisť vůči Anglii, zřekl se britského občanství, v 90. letech teoreticky zdůvodnil německý nacionalistický rasismus. Základy jeho koncepce obsahuje jeho práce **The Foundations of the Nineteenth Century, (Základy 19. století), (1899 v Německu.)**

„teutonská rasa“ dokázala uchovat křesťanské ideály po rozpadu Římské říše a Germáni nejvíc přispěli k vytvoření civilizace

Byl nejen rasistou, hlasatelem německého nacionalismu, ale také jedním z prvních tvůrců novodobého antisemitismu

Osobnosti

Jack London
(1876-1916)

Americký spisovatel - jeho knihy vycházely ve vysokých nákladech a staly se hlavním pramenem šíření lidového sociálního darwinismu a rasismu. Hrdinové jeho knih jsou téměř výlučně Anglosasové kontrastující s „hloupými“ černochoy, „brutálními“ Italy, „neschopnými a nevzdělanými“ Slovany nebo „zbabělými“ Židy.

Žádný americký spisovatel neučinil víc pro popularizaci rasových teorií a glorifikaci Anglosasů než Jack London.

Osobnosti

**Rudyard Kipling
(1865-1936)**

Britský spisovatel, nositel Nobelovy ceny

V básni „*Břemeno bílého muže*“, kterou napsal v roce 1899 v souvislosti se

španělsko-americkou válkou, aby povzbudil vítězné Američany ke zřízení koloniální nadvlády nad Filipínami.

Spojuje darwinovský důraz na konkurenceschopnost bělochů s myšlenkou paternalistické mise, jejímž cílem má být pozvednout či zdokonalit domorodce, kteří se dostali pod evropskou či americkou nadvládu.

„Nadřazená bílá rasa má povinnost převzít zodpovědnost za nově podmaněné, vzpurné národy, napůl d'ábelské, napůl dětské“.

Biologický rasismus

„Rasová hygiena“

- **Existuje biologická odlišnost, specifičnost jednotlivých lidí, skupin, individuální a skupinové vlastnosti a charakteristiky.**
- **Snaha o co nejlepší vlastnosti, schopnosti je pochopitelná**
- **V antickém Řecku – kalokagatha - ideál tělesných a duševních vlastností člověka**
- **Středověk – osud (zdraví, štěstí, bohatství) je v Božích rukou, lidské utrpení je Boží trest**
- **Novověk – zámořské objevy, Osvícenství – změna pohledu - otázka rovnosti lidí**

- **Změnu přinesl rozvoj biologie a medicíny – zejména genetiky**
- **Jean Baptiste Lamarck (1744-1829)**
- **Charles Darwin (1809-1882) O původu druhů - boj o přežití**
- **Sociální darwinismus – boj o přežití se vztahuje i na společnost**
- **Existuje přirozená nerovnost podmíněná geneticky**
- **Cesare Lombroso(1853 – 1909) italský vězeňský lékař předpokládal existenci tzv. „rozených zločinců“ (v roce 1876 napsal dílo *Zločinný člověk*).
Zkoumal vztah mezi fyzickými znaky „stigmaty“ (tvar lebky,abnormální chrup, asymetrie tváře, nadbytečné prsty, neobvyklé tvary uší a nosu apod.) a chováním**
- **Zdůrazňovaly se rozdíly mezi jednotlivými etniky, ale také mezi muži a ženami.**

- **Ve Spojených státech se zejména v první polovině 20.století prováděly genealogické studie, které se snažily dokázat, že inteligence a schopnost chovat se určitým způsobem je dědičně zakódována a že ji lze dovodit z rozboru osudů předků. Tyto teorie měly často rasistický podtext, nebo byly rasisticky interpretovány.**
- **Tělesná , duševní postižení, těžká onemocnění ale i sociální handicapy (bída) jsou věci jednotlivců ale jsou i zátěží společností a přenášejí se na další generace.**
- **Biologie dostává politický charakter.**
Rozvíjející se kapitalismus potřebuje zdravé, silné a schopné jedince.
Soupeří mezi sebou i jednotlivé státy – národy
(USA – liberalismus, Německo – pozdější nástup kapitalismu, snaha vyrovnat se rozvinutým státům)

Na rozvoji rasových teorií i praxe se podíleli lékaři

Během jistého období minulého století, jež nazývám Nocí, byla lékařská věda praktikována na určitých místech ne za účelem léčby, nýbrž se záměrem ublížit. Nikoli proto, aby se bojovalo se smrtí, nýbrž aby jí bylo poslouženo.... Co je přimělo, aby zapomněli na Hippokratovu přísahu či aby ji v sobě potlačili? Co umlčelo jejich svědomí? Kam se poděl jejich smysl pro lidskost?

(Elie Wiesel)

V 19. století umístil jistý dr. Thomas Hamilton, pocházející z Georgie, do pece otoka, aby zkoumal účinky, jaké má na člověka sluneční úžeh. Doktor Walter Jones z Virginie zase společně s několika kolegy polévali nemocné otroky vařící vodou, protože chtěli zjistit, jak léčit tyfus. Dr. Crawford Long z Georgie předvedl, jaké účinky má řádná anestézie, tím, že amputoval dva prsty černošskému chlapci - poprvé s použitím éteru a podruhé bez něj.

stalinismu. Komunističtí lékaři zrazovali své bližní právě tak.

Psychiatři kolaborovali s tajnou policií a mučili vězně.

Hippokratova přísaha

„Přisáhám při Apollónovi Léčiteli a Asklépiovi a Hygieii a Panaceii a při všech bozích a bohyních, jež беру za svědky, že budu plnit podle svých schopností a podle svého úsudku tuto přísahu a smlouvu:

Budu považovat toho, který mě naučil tomuto umění, za rovnocenného svým rodičům a budu žít svůj život v partnerství s ním; bude-li mít potřebu peněz, rozdělím se s ním o svůj díl; budu se dívat na jeho potomky tak jako na své

Budu aplikovat dietetická opatření pro dobro nemocných podle svých schopností a podle svého úsudku; budu je chránit před poškozením a před křivdou.

Nepodám nikomu smrtící látku, i kdyby ji ode mne žádal, a ani nikomu tuto možnost nenavrhu. Podobně nepodám ženě abortivní prostředek. V čistotě a v posvátnosti budu střežit svůj život a své umění.

Nepoužiji nože, dokonce ani ne u lidí trpících kameny, ale ustoupím ve prospěch těch, kteří se zabývají touto prací.

Navštívím-li kterýkoliv dům, přijdu pro blaho nemocného a budu prost jakékoliv záměrné nepravosti, veškeré zlomyslnosti a obzvláště sexuálních vztahů at' se ženami nebo s muži, at' se svobodnými nebo s otroky.

Cokoliv uvidím nebo uslyším v průběhu léčení, nebo dokonce mimo léčení v pohledu na život lidí, na to, co se v žádném pří-padě nesmí šířit mimo dům, vše si nechám pro sebe; vždyť bych se musel týdět o tom mluvit.

Jestliže splním tuto přísahu a neporuším ji, mohu mít zaručeno, že se budu radovat ze života a z umění a že budu ctěn a proslulý mezi všemi lidmi na všechny časy, které přijdou; jestliže ji však poruším a budu přísahat falešně, at' je opak toho všeho mým údělem."

- **V Německu šlo původně o zdokonalení árijské rasy.**
- **1905 Spolek pro rasovou hygienu**
- **1927 Institut císaře Viléma pro antropologii, lidskou genetiku a eugeniku**
- **1934 Úřad pro rasovou politiku**

Nikdo, kdo není duševně a tělesně zdravý a hodnotný, nebude mít právo předávat své utrpení dále skrze své děti. (Adolf Hitler: Mein Kampf)

2 cesty – sterilizace a euthanasie

Sterilizace

1933 - Zákon o předcházení geneticky postiženým potomkům (Zákon o sterilizaci), podle kterého mohl být člověk sterilizován, pokud genetický soud shledal, že trpí některou z celé řady „genetických“ nemocí, např. slaboduchostí, schizofrenií, manio-depresivním šílenstvím, genetickou epilepsií, Huntingtonovou choreou, dědičnou slepotou či hluchotou nebo těžkým alkoholismem.

Počet sterilizovaných v nacistickém Německu se odhaduje na 400 000 lidí.

Sterilizace se prováděla i v jiných zemích. Odborné diskuse a úvahy se vedly již v 19.st. a vyústily v přijímání zákonů

- **1907 USA – stát Indiana**
- **1920-1929 dalších 21 amerických států (do roku 1939 v USA celkem sterilizaci podstoupilo asi 30 000 lidí)**
- **1928 Švýcarský kanton Wandt**
- **1929 – 1938 Dánsko, Norsko, Švédsko, Finsko, Estonsko, Island**

Euthanasie („Ukončení životů nehodných žití“)

Myšlenka euthanasie se objevuje již v 19.století jako právo zvolit si čas a způsob smrti a právo ukončit vlastní život co nejméně bolestivým způsobem.

Euthanasie se používala v řadě zemí – ve Velké Británii, v USA i jinde.

Ve 20.století začala být euthanasie doporučována i jako způsob jak společnost zbavit „neužitečných hladových krků“.

- **V Německu se Idea systematického zabíjení nevyléčitelných pacientů rozšířila v době bídy a strádání po konci 1. světové války.**
- **Němečtí rasoví hygienici tvrdili, že náklady na „udržování defektních individuí při životě“ během války neúnosně stouply. Snažili se dokázat, že princip „přípustného zabití“ by se měl vztahovat i na osoby nevyléčitelně nemocné, osoby neschopné lidského citu - „lidský balast“ a „prázdné lidské skořápky“,**
- **Právo na život je něco, co si lidé musí zasloužit a zdůvodnit,**
- **Ukončení takových životů je nejen přípustné, ale přímo humánní.**
- **Od roku 1939 byl na Hitlerův příkaz zahájen Program euthanasie**

V letech 1939 – 1941 bylo usmrceno více než 70 000 dospělých a 5 000 dětí Usmrcení se provádělo smrtícími injekcemi, tabletami, nebo plynem.

Úředníci provádějící program euthanasie spočítali, že „dezinfekce“ (usmrcení) 70273 osob vedla k úspoře následujícího množství jídla:

chléb	4781 339,72 kg	cukr	185 952,86 kg
marmeláda	239 067,02 kg	mouka	156 952,86 kg
margarín	174 719,23 kg	maso a uzeniny	653 516,96 kg
sádlo	5 311,40 kg	brambory	19 754 325,27 kg
cikorka	79 671,38 kg	máslo	50 458,49 kg

Další úspory představovaly volná nemocniční lůžka a náklady na pobyt v ústavech.

V roce 1942 byl program oficiálně zastaven, neoficiálně však pokračoval dál.

„Rasová hygiena“ se zaměřila především na likvidaci Židů a dalších „méněcenných etnik“.

Literatura:

- ČADEK, David: *Národ, národnost, menšina, rasismus*. Praha, Institut pro středoevropskou politiku 1996
ISBN 80 85241-94-3
- FREDRICKSON, George M. *Rasismus: stručná historie*. Praha, BB/art, 2003. ISBN 80-7341-124-5.
- FRANKL, Michal. *Emancipace od Židů : Český antisemitismus na konci 19. století*. Praha, Paseka, 2007.
ISBN 978-80-7185-882-9.
- OSIATÍŇSKÝ, Wictor. *Kořeny*. Praha, Panorama 1988.
- PROCTOR, Robert, N,: *Rasová hygiena*, Praha, Academia, 2009, ISBN 978-50-200-1763-5